

”משאל עמים” - הסקר הישראלי/פלסטיני המשותף

--- לפרסום ---

הוספה של תמריצים שנבחנו בסקר לסעיפי הליבה של חבילת השלום המבוססת על פתרון שתי המדינות מגבירה את התמיכה הן בקרב ישראלים והן בקרב פלסטינים לעומת התמיכה הראשונית בתוכנית שאינה כוללת את הסעיפים החדשים. עם זאת, התמיכה בפתרון שתי המדינות יורדת לרמה הנמוכה ביותר מזה שנתיים. הוספה של תמריצים הדדיים המבוססים על משחק סכום אפס מניבה תוצאות מעורבות

13 באוגוסט 2018 ---- מיעוט מקרב הישראלים ומקרב הפלסטינים (43% בשני המקרים) תומך בפתרון שתי המדינות, בהמשך למגמה של צניחה מתמשכת שנרשמה במהלך העשור האחרון בקרב שתי האוכלוסיות. התמיכה בקרב הפלסטינים ובקרב הישראלים היהודים יורדת בשלושה אחוזים בקרב שתי האוכלוסיות מאז דצמבר 2017 (בסך הכול צניחה של 8 אחוזים בקרב הפלסטינים של 9 אחוזים בקרב הישראלים היהודים מאז יוני 2016). בקרב ערביי ישראל נרשמה תמיכה יציבה וגבוהה של 82%. הסקר מציג חבילה ליישום פתרון שתי-המדינות המבוססת על תשעה סעיפים, והוא נערך זו הפעם החמישית. החבילה זכתה לתמיכה של 37% מהפלסטינים, 39% מהישראלים היהודים ו-82% מערביי ישראל; מדובר בירידה של שלושה אחוזים בקרב הפלסטינים ובקרב היהודים הישראלים, לעומת עלייה של ארבעה אחוזים בקרב ערביי ישראל מאז דצמבר האחרון. גרסה משודרגת של אותה חבילה, הכוללת שלושה סעיפים נוספים, נבחנה לראשונה בסקר זה והניבה אחוזי תמיכה גבוהים יותר: 42% מקרב הפלסטינים, 45% מקרב הישראלים-היהודים ו-91% מקרב ערביי ישראל תמכו בתוכנית המשודרגת.

בניסוי נוסף שנערך בסבב הנוכחי, התבססו על 16 תמריצי סכום-אפס שנבחנו בעבר ונועדו להגביר את התמיכה בקרב אלו שהתנגדו לחבילה בסקרים הקודמים. במחקר הנוכחי יצרנו צמידים של צעדים המייצגים עלות ותועלת הדדית עבור כל אחד מהצדדים. ההשפעה של תמריצים אלו על הצד הישראלי נראתה מבטיחה: מרבית הצמידים מתוך השמונה הניבו אחוזי תמיכה גבוהים הרבה יותר, ואחוזים מהם אף הביאו לתמיכה של רוב בקרב הישראלים. כאשר הוצגו אותם צמידים לפלסטינים, ההשפעה הייתה נמוכה הרבה יותר, ורובם לא הניבו אחוזי תמיכה גבוהים יותר בשתי החבילות לעומת הרמות שנמדדו בסקר המקורי.

רבים מהישראלים ורוב ברור מקרב הפלסטינים מאמינים שההתנחלויות התפשטו עד כדי הפיכתו של פתרון שתי-המדינות לבלתי ישים: כמחצית מהישראלים היהודים (47%) ו-56% מהפלסטינים הביעו עמדה זו. רוב גדול בשני הצדדים מאמין שהצד השני אינו אמין. הפקפוק במידת הישימות של הפתרון וחוסר האמון קשורים בקשר חזק להתנגדות לתוכנית. הממצאים אף מצביעים על ירידה במהלך השנתיים האחרונות באחוז הישראלים והפלסטינים הסבורים שהצד השני רוצה שלום.

להלן התוצאות של סקר ”משאל עמים” הפלסטיני-ישראלי החדש: הסקר המשותף פורסם היום על ידי [מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום באוניברסיטת תל אביב](#) והמרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים ברמאללה, במימון [האיחוד האירופי](#) ו- [UNDP/PAPP](#) בשם [נציגות יפן בפלסטין](#). הסקר נערך בין 25 יוני ל-8 יולי 2018 בקרב מדגמים מייצגים של 2150 פלסטינים בגדה המערבית וברצועת עזה, ו-1600 ישראלים, עם מדגמים מורחבים של מתנחלים וערביי ישראל. טעות הדגימה המרבית היא 2.5%+ בקרב הפלסטינים ו-3%+ בקרב הישראלים. בסקר נבחנו הפרטים של הסדר שלום כולל, תפיסת האחר ותרחישים חילופיים לפתרון שתי המדינות, כולל מדינה אחת עם ובלי שוויון זכויות לכול, וקונפדרציה של שתי מדינות.

הסיכום המובא להלן נכתב על ידי ד”ר חליל שיקאקי ו-וואליד לדאדווה מהמרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים, וד”ר דליה שיינדלין בשיתוף עם מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום ומנהל המרכז, ד”ר אפרים לביא.

פירוט הממצאים: התמיכה בפתרון שתי המדינות ירדה מ-46% בקרב הפלסטינים והישראלים היהודים לפני חצי שנה ל-43% בשני הצדדים כיום. זוהי רמת התמיכה הנמוכה ביותר בתוכנית שנמדדה בשני הציבורים במהלך השנתיים האחרונות שבהן נערך הסקר, הנמוכה ביותר מזה יותר מעשור, מאז החלה הצניחה העקבית בתמיכה, והנמוכה ביותר מזה כשני עשורים שבהן נערכים סקרים בקרב פלסטינים וישראלים. בקרב מי שאינם תומכים בפתרון שתי המדינות, אחוזים קטנים בלבד בשני הצדדים תומכים בשלוש חלופות אפשריות לפתרון שתי-המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול, מדינה אחת ללא זכויות, וגירוש או ”טרנספר”. בקרב הישראלים היהודים, האחוז מתוך כלל הציבור המתנגד לפתרון שתי המדינות אך מעדיף פתרון של מדינה אחת לכל אזרחיה או סיפוח ללא זכויות לפלסטינים – מעין אפרטהייד – עלה ביחס לדצמבר 2017: אחוז התומכים במדינה אחת עלה מ-14% ל-19% כיום ואחוז התומכים באפרטהייד עלה מ-11% בדצמבר ל-15% כיום. האחוזים המקבילים בקרב הפלסטינים לא השתנו באופן משמעותי.

חצי מהמשתתפים במדגם הפלסטיני וחצי מהמשתתפים במדגם הישראלי נשאלו על חבילת שלום הזוהה לזו שהוצגה להם בארבע הפעמים הקודמות במהלך השנתיים האחרונות. רק 37% מקרב הפלסטינים (בהשוואה ל-40% בדצמבר) ו-39% מקרב הישראלים-היהודים (בהשוואה ל-35% לפני חצי שנה) תומכים בחבילה זו של הסדר קבע, וכן 82% מקרב ערביי ישראל – רמה גבוהה יחסית של תמיכה שנרשמה גם בסקרים הקודמים. בסך הכול, 46% מקרב הישראלים תומכים בהסדר כפי שהוצג. חבילת ההסדר כוללת: מדינה פלסטינית מפורזת, נסיגה ישראלית לגבולות הקו הירוק עם חילופי שטחים, איחוד משפחות בישראל ל-100,000 פליטים פלסטינים, מערב ירושלים כבירת ישראל ומזרח ירושלים כבירת פלסטין, הרובע היהודי והכותל המערבי בריבונות ישראלית והרובעים המוסלמי והנוצרי וכן הר הבית / מתחם אל-אקצא בריבונות פלסטינית, והצהרה על קץ הסכסוך

על היעדר תביעות נוספות. ארבעים ושמונה אחוזים מהישראלים (54% מקרב הישראלים היהודים) ו-61% מהפלסטינים מתנגדים לחבילה זו של פתרון שתי-המדינות.

שאר המשתתפים במדגמים נשאלו לגבי חבילה שונה, המכילה את כל הסעיפים שהוצגו בחבילה הנ"ל, בתוספת שלושה רכיבים נוספים, אשר נמצאו במחקרים קודמים כמספקים תמריצים חיוביים למשיבים המתנגדים לחבילה המקורית בשני הצדדים: ישראל והמדינה הפלסטינית העתידית יהיו מדינות דמוקרטיות; ההסכם הדו-צדדי יהיה חלק מהסכם אזורי על פי המתווה של יוזמת השלום הערבית; וארצות הברית וכל מדינות ערב הגדולות יהיו ערבות ליישום מלא של ההסכם בשני הצדדים. בהשוואה לתמיכה בחבילה המקורית, החבילה המשודרגת זכתה לאחוזי תמיכה גבוהים יותר בשני הצדדים: 45% מקרב הישראלים היהודים ו-42% מקרב הפלסטינים, עלייה של 5 ו-6 אחוזים, בהתאמה. בקרב ערביי ישראל עלתה התמיכה ל-91%, וכתוצאה מכך נרשם רוב של תומכים (53%) בקרב הציבור הישראלי כולו.

הסקר הנוכחי גם בחן את ההשפעה האפשרית של תמריצי סכום-אפס שנבחנו בעבר על רמת התמיכה בחבילה המקורית ובחבילה המשודרגת. בחנו שמונה תמריצים כאלה ויצרנו צמדים של צעדים המייצגים עלות ותועלת הדדית עבור כל אחד מהצדדים. השפעת הצמדים על הצד הפלסטיני הייתה נמוכה בהשוואה לצד הישראלי; רוב התמריצים לא הובילו לעלייה בתמיכה בשתי החבילות. בצד הישראלי, שישה מבין שמונת הצמדים הניבו אחוזי תמיכה גבוהים יותר בחבילה הכוללת המקורית. סעיף אחד הניב תמיכה גבוהה יותר ביחס לרמה המקורית בשני הצדדים. הסעיף קבע כי שני הצדדים יפסיקו את מאמציהם לפגוע ביחסי החוץ של הצד השני: הפלסטינים יפסיקו את החרם על ישראל וישראל תסיר את התנגדותה להצטרפות של הפלסטינים לכל הארגונים הבינלאומיים. הקבוצה היחידה שבה לא נרשמה עלייה בתמיכה בעקבות ההוספה של סעיף זה היא הקבוצה של הפלסטינים שנשאלו לגבי התוכנית הכוללת המשודרגת, שבה נרשמה מלכתחילה תמיכה גבוהה יותר.

סיבות לספק. העמדה הספקנית כלפי שתי החבילות קשורה בקשר ישיר לספקות משמעותיים בנוגע לאפשרות היישום שלה. כמחצית מהפלסטינים וכמחצית מהישראלים סבורים שפתרון שתי-המדינות אינו ישים עוד, ושהתרחבות ההתנחלויות הפכה אותו לפתרון לא מעשי. בקרב הישראלים, כמחצית מאמינים שהפתרון עדיין ישים (48%), ו-45% סבורים שהתרחבות ההתנחלויות הפכה אותו לפתרון לא מעשי. ערביי ישראל עדיין אופטימיים מאוד, ו-64% מהם חושבים שהפתרון עדיין ישים, אך רק 44% מהיהודים-הישראלים מסכימים עם הערכה זו. בקרב הפלסטינים, 56% אומרים שפתרון שתי המדינות אינו ישים עוד (ירידה של ארבעה אחוזים לעומת דצמבר), ו-39% סבורים שהוא עדיין ישים. עם זאת, 72% ו-81% מהפלסטינים ומהישראלים-היהודים, בהתאמה, אינם צופים הקמה של מדינה פלסטינית בחמש השנים הקרובות.

הסיבה העיקרית השנייה היא חוסר אמון בצד השני ודינמיקה של משחק סכום אפס, או האמונה שאי אפשר לנקוט צעדים שיהיו טובים לשני הצדדים; מה שטוב לאחד הצדדים מזיק לאחר. רבע מהיהודים-הישראלים סומכים על הפלסטינים, ורק 11% מהפלסטינים סומכים על היהודים. יתר על כן, רק 35% מקרב הישראלים היהודים ו-39% מהפלסטינים סבורים שהצד השני מעוניין בשלום. כמחצית מהישראלים-היהודים (47%) ו-71% מהפלסטינים חושבים שהסכסוך הוא משחק סכום אפס.

לאן ממשיכים מכאן? כאשר מציגים בפני שני הצדדים ארבע אפשרויות דומות לשלבים הבאים של הסכסוך, 41% מהפלסטינים (47% בגדה המערבית ו-29% ברצועת עזה), 45% מהישראלים היהודים ו-84% מערביי ישראל בוחרים ב"השגת הסדר שלום". ממצא זה מייצג גידול ניכר בתמיכה בהסכם שלום בקרב הפלסטינים, בהשוואה ל-26% שבחרו באפשרות זו בתקופה שלאחר הצהרתו של טראמפ בעניין ירושלים לפני חצי שנה, וחזרה לאחוזי תמיכה הדומים לאלו שנרשמו ביוני 2017. למעלה מרבע (27%) מהפלסטינים (בהשוואה ל-38% לפני חצי שנה) בחרו ב"יציאה למאבק מזויין לסיום הכיבוש הישראלי". מקרב הישראלים-היהודים, 20% קוראים ל"מלחמת הכרעה נגד הפלסטינים", האחוז הגבוה ביותר שנרשם בשלושת הסקרים האחרונים.

חלופות: כדי להבין מהם התרחישים המועדפים על אלו שאינם תומכים בפתרון שתי המדינות, הוצגו שלוש אפשרויות חלופיות: (1) מדינה אחת עם שוויון זכויות, (2) מדינה אחת ללא שוויון זכויות (אפרטהייד), ו-(3) תרחיש קיצוני שבו צד אחד מגרש את השני. ברגע שמפרידים את התומכים בפתרון שתי המדינות ומוציאים אותם מהניתוח, השיעור המרבי של תומכים בכל אחת מהאפשרויות החלופיות האלה נע בין 8% ל-19% בשתי האוכלוסיות. כאשר המשיבים נשאלו בנפרד על פתרון של קונפדרציה של שתי מדינות, ישראל לצד פלסטין, 30% מהפלסטינים ו-31% מהישראלים-היהודים תמכו בו, לעומת 68% מקרב ערביי ישראל. עמדות הפלסטינים נעו לכאן ולכאן במהלך השנתיים האחרונות, בעוד שבקרב הישראלים-היהודים נרשמה עלייה של 11 אחוזים לעומת אחוזי התמיכה הראשוניים (20%) כאשר השאלה נשאלה לראשונה בדצמבר 2016.

מצורף סיכום הסקר המלא. למידע נוסף וראיונות: צרו קשר עם רוי ילין, דובר מרכז תמי שטיינמן, בכתובת ryellin@gmail.com או 0544654431 (דוברי עברית ואנגלית וכתבים בישראל) או עם חמאדה ג'אבר, מזכיר המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים, בכתובת hamada.jaber@pcpsr.org או במספר 059-9474310 (דוברי ערבית ואנגלית או אלה הממוקמים בשטחים הפלסטיניים).

במימון האיחוד האירופי ו-UNDP/PAPP בשם נציגות יפן בפלסטין.